

Vári Attila

Béke veleték

Amikor évekkel később a hajó ablakából nézi a kősvatagot, eszébe jut az a nyár, amikor először látta ezeket a hegyeket, de akkor még elképzelni sem tudta volna, hogy a fenyvesek fölött, túl azon a határon, amit szabad szemmel láthatott, ilyen elhagyatott, temetőhöz hasonló tájat rejtenek a fák fölé magasodó sziklák. Akkor járhatatlan őserdőket láttak, amelyeket csak a kristálytisza hegyi patakok ösvénynek tetsző szalagjai tagoltak, s a völgy széles tisztásán földig érő ágaikkal, mintha óvatosan rákönyököltek volna a lehetetlenül zöld fűre, évszázados szál-fák vigyázták az irdatlan sűrűséget.

Ízekre, hangulatokra emlékezett csupán. Arra, hogy azok a hajdani napok az igazi szabadság érzését keltették benne, s most már nem emlékezett arra, hogy tényleg a cselekvés lehetőségének korlátlanságáról beszéltek, vagy csak azért gondolja, hogy erről vitáztak a tábortűz néha kékes lánggal fel-fellobbanó parazsa mellett, mert életét azóta is a szabadság és lehetőség keresése tölti ki.

Jól emlékezett a Medveszikla különös formájára, amelyet ebből a magasságból, a völgyet borító hatalmas víztömeg tetejéről nem ismert fel, bár azt remélte, hogy a mesterséges tó sziklaszorosa után felbukkan a magányos kőszál, amely alatt dübörögve omlott a völgybe a vízesés. Az ő vízesésük.

Szinte érezte a bőrét korbácsoló vizet, s ha lehunyta szemét, látta azt a csodát, amit a vízfal mögé jutva, a kiálló sziklalap pereme alól látott. A szivárvánnyá bontott fényben nézte a hegyek körvonalait, a lila és sárga, azúrkék és fekete félköríves foltokat, s még most is, a sör komlóillatát elnyomva, orrában érezte a párafüggöny mögötti teremnyi hely levegőjének tisztaságát.

A szabadságról beszélgettek. Talán. Arról, hogy milyen jó lett volna abban a korban élni, amikor még nem birtokolták el az emberek a földeket. Amikor még önnön erejük szabott csupán határt a létért folyó versenynek. Az igazi szabadsverseny korát próbálták lélekben felidézni, amikor érintetlen erdők és felszántatlan fennsíkok váltakoztak azon az országnyi területen, amelyet ma utak és vasút, gyártelepek és előregyártott vasbeton elemekből összetákolt városok sakk-kockái szabdalnak felismerhetetlenné.

De talán nem is gondolkodtak. Véget nem érő szeretkezések napszakai voltak ezek az éjszaka és hajnal, déli verőfény és párát öltő szürkületek nélküli órák, amikor semmi más nem számított, csak önmaguk érzelmeinek átplántálása a másikba. Amikor már az is aktus értékű volt, ha kimerülten, teljesen egymásba fonódva feküdtek a sátor alá hordott széna illatában. Amikor már nem a megta-

lálás vadságával estek egymásnak, hanem hosszan ízlelgették, nyelvük simogatásnak beillő mozdulataival kóstolgatták a másik testét.

A hajó ablakából nézte a tájat. A töredezett bazaltmező, mintha egy hajdani tűzhányó átka lenne, kietlenné, életteleenné tette világát, amely évekig úgy élt emlékezetében, mint a zöldek színskálájának hatalmas kavalkádja. A fenyők alsó ágainak sötétje, a hajtások világosabb árnyalata, a patakpart lapuleveleinek sárgásba hajló bársonya, a boglárka virágainak fejeitől harmatosan fehérülő fűzőld most mind-mind elolvadt. Matt szürkeségével úgy határolta az eget a kősvatag, mintha azt jelezte volna, hogy nem lehet visszaidézni a múltat. És jól tudta, most mindaz, amit megidézne, csak hajdani felidézések emléke lenne. Olyan kínlódás, mintha egy árnyéknak az árnyékát keresné.

Házassága kezdeti, boldog időszakában nem volt szüksége emlékképekre, s most a hajó étteremmé alakított fedélzetének asztalán a fényképekkel, a sátor előtt meztelenül napozó asszonyt (akkor még csak nagylány), a tűz két oldalán földbe szúrt villás ágakba helyezett nyárson forgatott pisztrángot szerette volna visszahozni, s jelene szürkeségére vetíteni a múlt burkában csillogó napokat.

A szomszéd asztalnál valaki tudományos értekezést tartott arról, hogy az andezit- és bazalttrétegek alatti gránit porladni kezd majd a víztől, s ez a több tucat kilométer hosszúságú vízfelület egy földrengés miatt majd előnti, romba dönti egészen a síkságig a településeket, s akkor ő arra gondolt, vajon, ha lezúdulna ez a hatalmas víztömeg, újraszületne a vizesés? De elhessegette a gondolatot, mert ocsmány, iszapos szeméttelép képe jelent meg a hajdani látvány helyett. Toronymagas hordalék, amelyen zuhatag helyett szennyesen kóválygott a Hajnal-vize patak.

A medvés fényképet nézte, de nem találta az embert, azt, aki a medveboccsal érkezett a patak túloldalára, s éppen az ő sátrukkal szemben kezdett tüzet rakni, s hagyta, hogy a patakmederből hídként kiálló sziklákon egyensúlyozva az anyányi bocs megközelítse őket, s akkor füttyentett csak, amikor az állat már-már ugrásra készült, néhány méter választotta el a fűre terített pokrócuktól.

Az ember füttyentett, s a medve vinnyogva ült le, talpát nyalogatta, mintha fölsebezte volna, s aztán bicegve lépdelt visszafelé. Megjátszotta magát, mint utána is mindig, ha valami olyasmit tett, amit gazdája nem akart megengedni neki.

Az emberen barna, lódenszerű köpönyeg volt, mezítlábra vett szandálfélét viselt. Derékszíj helyett vastag kötél övezte, amelyről fém késtok, rövid nyelvű balta lógott, vállán átvetve két hatalmas zsák, egyik a hátán, másik a mellén feküdt, s amikor meglátta, hogy a lány fényképezni akarja, eltakarta az arcát, majd fölállt, s a köveken a patak közepéig ment, hogy hallhassák azt, amit mond.

– Minek fényképez? Úgysem tudná eljuttatni nekem – mondta, s a kiejtésén hallani lehetett, hogy nem favágó, nem is valamelyik hegyi faluból jött. Hangja tiszta volt, de a mondat lejtésében (talán csak később érezték úgy) valami megfoghatatlan mély szomorúság bujkált.

– Dicsértessék a Jézus Krisztus – mondta, aztán visszafordult a még csak vékonyan füstölgő tűzéhez.

Talán már harmadik napja sátoroztak a vizesésnél, s addig eszükbe sem jutott, hogy medvével, farkassal, vagy ami még rosszabb, sötét szándékú idegennel

találkozhatnak a vadonban, s a lány, aki semmivel sem volt bátrabb, mint ő, csak tapasztalatlanságából eredően volt vakmerőbb, szinte a túlpartig sétált, s meghívta az idegent.

– Jöjjön át, bácsi! Mi is éppen enni akarunk – kiáltotta tenyeréből tölcsért formálva, hogy túltegyen a patak zúgásán, a vízesés morajlásán.

– Itt megközelítőleg ötven méter mély a tó – hallotta az idegenvezető hangját, s a dicsekvést, hogy ez a világ egyik legmagasabb gátja.

A hajóból már nem lehetett látni nyomait sem a hajdani szélvédett, örökzöldnek tűnő völgynek, s lehunyta szemét, hogy átadja magát a fényképek világának, s a hajó himbálózása, a talpa alatt dübörgő motor zaja azt az illúziót keltette benne, hogy ismét a vonaton ül.

Azon a vonaton.

Az autók hátsó ülésén megtett rengeteg papás-mamás utazás után végre először ültek vonaton a lánnyal. Kilépve a kamaszkorból, a sikeres egyetemi felvételi után, jogot nyertek arra, hogy az áhított rockfesztiválra, igazi hátizsákos turistaként, sátorral, hálósákkal fölszerelten utazhassanak. Csak azt nem engedték szüleik, hogy stoppal vágjanak neki az útnak.

Úgy viselkedtek, mint a szabadjára engedett házikedvencek, akik ficánkolnának is meg nem is. Óvatosan dugták ki fejüket a leeresztett ablakon, puszogva számoltak be a véce pedálos vízöblítőjéről, elolvasták a vészfék zománctáblás figyelmeztetését, s összevásároltak minden fölösleges dolgot a folyosón végigördített büfékocsiról.

Hol a fülkéből, hol pedig a folyosóról nézték a tájat. Számolták a hegyoldalról lezúduló patakokat, amelyek kis hidak, vízátereszek betongyűrűin keresztül folytatták útjukat a töltés alatt, s némelyik olyan harsogva rohant a vasutat követő folyóba, hogy a kerekek acélsattogása ellenére is hallották a habzón fortyogó víz zubogását.

A folyó túloldalán is erdővel borított hegyek magasodtak, s a bérceken bazaltoszlópokból álló különös alakzatok csoportosultak, mintha templomtornyok, várfalak maradványai meredeztek volna az erdő fölé. Egy egész romváros körvonala látszott a hegyek tetején.

Aztán szélesebb völgyet láttak a folyón túl, s a pillanatnyi látvány egyszerre kényszerítette hangos csodálkozásra őket, mert a völgy mélyén párába burkolt vízesést láttak, amely fölött szivárványt imbolygatott a zuhatag.

– Ott – mutatott a látványra a fiú, s már mindketten tudták, hogy a fesztivál után nem a tengerre mennek, hanem ide, s izgatottan lesték az elshunó bakterházakat, az itt-ott feltűnedező tanyákat, hogy találjanak egy nevet, egy feliratot, amelynek alapján visszajuthatnak ide.

A kalauz segített nekik, s a térképre, amelyet induláskor vásároltak, bejelölték a legközelebbi állomást, ahol a gyorsvonatok nem, de a rozzant kocsikkal közlekedő személyvonatok megállnak, s azt is elmagyarázta a vasutas, hogy meddig jöhetnek majd az interrel, s hol kell átszállniuk a tehervagonokkal vegyes, csupa kimustrált másodosztállyal közlekedő vonatra.

Sötétedett, de nem tudtak elszabadulni az ablaktól. Nézték a lehetetlen magasságban hunyorgó fényeket, pislákoló tüzeket is láttak, s mert hajnalban kellett

megérkezniük az idegen fővárosba, kiszámították, hogy az ellenvonatról, amely majd este indul velük vissza, pontosan hajnalban kell átszállniuk, s akkor, talán még délelőtt, elérhetik a vízeséses völgyet.

Nem voltak álmosak, de kipróbálták a hálókocsi mindkét ágát. Fölmásztak, aztán az alsó ágyban mulattak azon, hogy a vonat rázkódásai miatt összekoccan a foguk, nem tudnak önfeledten csókolózni, s tervezgetni kezdték a fesztivál utáni hetet.

Számolgatták, hogy hány konzerv, mennyi kétszersült, milyen gyümölcs kell, s a lány diadalittasan jelentette be, hogy nem a tartós tej, nem is a leveskocka, és még nem is az elemlámpa fog hiányozni, amit azért természetesen be kell majd szerezzenek.

– Na, mi kell még a boldogsághoz? – kérdezte olyan kihívóan, hogy a fiú nem tudott másra gondolni, mint amit tényleg nem vett meg. Amit visszatett a drogériában a polcra, mert szégyellte magát a fiatal eladónő előtt, s most sem merte kimondani.

– Óvszer – gondolta, de még mielőtt mondhatott volna valamit, a lány diadalmasan közölte: – Gyufa. Sok-sok gyufa, hogy majd tábortüzet tudjunk rakni.

Egymáshoz bújtak, s a kazettás magnójukra, amellyel a fesztiválon zenéket akartak rögzíteni – rámondták, hogy: *„gyufa, tűzgyújtó folyadék, nyársaláshoz szalonna, hagyma, alumínium kirándulóüst, balta a favágáshoz, petróleumos viharlámpa, s ha lehet nyáron kapni, akkor meleg gyapjúzoknik”*.

– Látod kis buta – mondta a fiúnak. – Anyádnak igaza volt, hogy kellenek a meleg holmik. A bélelt dzseki, a bakancs, s te kacagtál rajta, hogy oda akarja csomagolni neked a sísapkát. Én betettem magamnak mindent, mert apáékkal sokat sátoroztunk, s éjszaka még a nappali kánikula után sincs meleg, én mindig fölteszem a hálósák csuklyáját – mondta, s mindketten egyszerre kezdtek nevetni azon a kísérleten, azon a titkos, de végül sikeres kísérleten, amelyiken megpróbálták összezárni a két hálósákat, hogy ne egymás mellett, hanem együtt aludhassanak.

Már jóval elmúlt éjfél, amikor végre elaludtak.

– Végállomás – szólt be hajnalban a kalauz a fülkájukbe.

– Megérkeztünk – ébresztette a sötétkék díszegyenruhában pompázó hajós az acéltorony alatt.

A kősvatag peremén távközlési állomásra emlékeztető kilátó állt, ahonnan, amint az idegenvezető mondta, tiszta időben látni lehet a hegyvonulat legmagasabb csúcsát, s ő álmosan ment a többiek után, mintha nem is magányos kiránduló lenne, hanem részese a cserkészek és nyugdíjasok csoportjának.

– Az ott olyan, mint egy elefánt – mondta egy kislány, s egy sziklára mutatott, s neki eszébe jutott, hogy teliholdnál nézték a gerinc lekopott bazaltsípjainak szeszélyes formáit, s neki Machu Pichu jutott eszébe, ahol sohasem járt, de a lépcsőzetesre töredezett bazaltoszlopok fölé magasodó fal tényleg olyan volt, mint egy inka romváros. A lány erkélynek látta.

– Júlia erkélye – suttozta, s a fiúra borult, mintha tényleg ő lenne Júlia, aki nem várja meg szerelmét, hanem leszáll érte a földre.

A kövek még szomorúbbak voltak, mint amilyennek a hajóról látta, s az a tanár vagy kísérő, aki a szétporladó gránitról beszélt útközben, most azt magyarázta,

hogy a rengeteg eső ellenére tócsák sincsenek a fennsíkon, mert a repedezett kőzetben elszivárog a víz. Fényképeket mutatott, hogy mennyire szélesedtek a szakadékká nyíló repedések alig két esztendő alatt, aztán a torony alján, mintha ő lenne a kilátó ura, tizesével engedte föl a csoportokat, s mindenkit figyelmeztetett, hogy odafent erős a szél, s hogy ne próbáljanak a körfolyosóként lerakott vaslemezek szélére állni vagy ülni.

Ő nem keveredett a többiekkel. Elsétált az egyetlen apró cserjéig, amely szinte vacogott a szélben, s az olajzöld, viaszosan vastag levelek tudatosították benne, hogy ennél élettelenebb tájat még nem látott soha. Sehol egy fűszál, egy kiszáradt fa vagy bokor, s a tanárember magyarázatát hozta a szél, aki kiabálva magyarázta, hogy a kőzet magas kén tartalma miatt, kánikulai nyári napokon, amikor a sziklák felforrósodnak, az éjszakai páralecsapódás enyhe kénsavat eredményez, amely lehetetlenné teszi az élet jelenlétét.

– Lent a folyómederben és a parton is kénes források vannak, de azok nem utóvulkáni eredetűek, mint más európai szulfátos gyógyvizek. Itt egyszerűen a felszíni kénkristályok savas oldatairól beszélhetünk – mondta, amikor már az utolsó csoport is leért a toronyból.

Ő nem mászott fel. A felhős ég s a szemetelő eső miatt úgysem lehetett sokkal többet látni a messzeséget ígérő toronyból, mint amit a kőszirtből megnézhetett, s még mielőtt a többiek indultak volna, visszasétált a hajóhoz, amelyet a gát melletti kikötőben csak oldalról, most pedig a magaslat miatt felülről is láthatott. Tájékozódni volt. Egy kerekétől megfosztott buszt szereltek rá a durván hegesztett hajótestre, s a rozsdacsik miatt élesen látható vízvonala olyan magasan volt, (talán kétarasnyira a fedélzetről), hogy csodálkozott, hogy valakik, egy hatóság, egy illetékes szerv, engedélyt adott arra, hogy ezzel a hatalmas mosdótállal utasokat szállítsanak az állandóan viharos tavon.

Csak most nézte meg alaposan a sétahajó belsejét is. A padlóhoz rögzített asztalok rozsdás lábai elkerülték beszálláskor a figyelmét, csak a kockás abroszokat látta, s az asztalhoz ragasztott műanyag vázák fröccsöntött virágait. De akkor lekötötte figyelmét a visszavágyás, abban reménykedett, hogy az első szorosan áthajózva láthat valamit abból, amit emlékeiben élete legszebb tájaként dédelgetett.

A hajóskapitány a palló tetején állt, s most megfigyelhette az egyenruháját is.

Vasutasgombjai voltak a kifényesedett kabátnak, s amit első pillanatra is furcsának tartott, rojtokkal cicomázott váll-lapja volt, de kabátujján aransujtásból Nelson-bog is, mintha egy személyben gyalogsági marsall, tengeralattjáró-kapitány lenne, s tányérsapkájára talán sztaniolpapírból kivágott horgonyt ragasztott.

– Mennyi idő múlva jön vissza? – kérdezte tőle, s mert kiderült, hogy a másik csoport érkezéséig még egyórányi ideje maradt, a szemerkélő esőben elindult egy furcsa sziklaalakzat felé. Messziről épületnek látszott, de a rengeteg csalóka forma miatt nem lehetett biztos benne, hogy a természet játékáról vagy emberi alkotásról van szó, s úgy döntött, jár egyet a fennsík úttalan sivárságában, mert számításai szerint csupán pár száz méternyire lehetett a különös alakú halmaz.

Válása óta szinte ki sem mozdult a házból, megcsömörlött a politikától, attól, amit diákkorában életcéljának tartott, s amely házassága lassú bomlásához, baráti elvesztéséhez vezetett.

Már nem vallott színt senki előtt, mindenre az volt a válasza, hogy „nem érdekel”, vagy „nincs véleményem”, s megpróbált olyan semlegesén élni, távol mindenfajta ütközéstől, mesterséges ütköztetésektől, hogy harminchat éves korára elérte, hogy a kamaszkorában áhított halhatatlanság helyett már életében elfeledkezzenek róla.

Nem bántotta. Azt mondta saját magáról egy interjúban, hogy sikerült letornászni magát a troglodita létre, már csupán az érdekli, hogy ki tudja-e fizetni a számláit, s arra a kérdésre, hogy vannak-e tervei, némi szarkazmussal azt válaszolta, hogy túl szeretné élni a globalizációnak nevezett emberellenes büntetett, amelynek „sajnos jómagam is élharcosa voltam valaha”.

Lassan haladt a szabálytalanul töredezett kötömbök között, s talán félúton járhatott, amikor félkör alakú amfiteátrumot fedezett föl.

Szabályos volt, s ha nem azonos síkban helyezkedtek volna el a bazaltorgona darabjai, ha mindez lépcsőzetesen emelkedik, megesküdtött volna, hogy emberkéz munkája, hogy görög vagy római kori színház romjai között jár.

Leült egy esőtől nedves kőre, s eszébe jutott, hogy mandátumának visszaadása előtt pontosan ilyen magányosnak érezte magát a parlament üléstermében. Akkor, amikor sok-sok elbuktatott törvényjavaslata, pártállásától független szavazata, ellenszavazata után alkotmánymódosítást akart elérni. Hogy a határon túli magyarok kérdését tegyék pártfüggetlenné, ne lehessen választási aduként kijátszani őket, s azt javasolta, hogy a velük foglalkozó hivatal ne a mindenkori miniszterelnök, hanem közvetlenül a köztársasági elnök hatáskörébe tartozzon.

Nem értették, vagy nem akarták megérteni a teremben azt, hogy az egymásnak feszülő anyaországi pártok, ellenséges enklávékká szakítják a kisebbségi magyarokat, s amikor saját pártjának elnöke kiáltott közbe gúnyosan a beszéde alatt: „Ugocsa non coronat”, idézve a hajdani magyar királyság legkisebb vármegyéjének küldöttjét, akinek szavazata nem osztott, nem szorozott a király koronázásakor, s akkor őt illette hajdani barátja e jelző értékű szólással, jelezve ezzel, hogy „te egy senki vagy”, félbeszakította mondandóját, leült, s aznap a házelnöknek bejelentette mandátuma visszaadását, amiről egyeztetni sem akart frakciótársaival.

Sértő durvasággal utasította vissza egy másik párt ajánlatát, hogy üljön át közéjük, s akkor az eljövendő kormányban neki adják a szakmájába vágó informatikáért felelős államtitkári tárcát.

Másfél évtized aktív politizálása után távol került szakmájától, döbbenet tapasztalta, hogy kamaszok könnyebben, sokkal egyszerűbben oldanak meg olyan programozási feladatokat, amelyeket ő nehézkesen vagy egyáltalán nem tud, s mert kapcsolatait sem használta ki, hogy valamelyik igazgatósági tanács tagja legyen, vezérigazgató, tanácsadó vagy valami hasonló, ami szinte minden bukott politikusnak kijárt, nem maradt egyebe, mint sértettsége, s az a biztos tudat, hogy pártja az egyszemélyes vezetés ázsiai útját járva a történelem spirál-

jának arra a pontjára ért, ahol egy ívvel lennebb és három nemzedékkel korábban, már egyszer tragédiába kergették az országot.

Az asszony nem örült. Hitt, s a pillanatnyiság helyett mindig a távlatokban rejlő lehetőségeket akarta megértetni vele.

Ők voltak a parlament irigyelt képviselő-házaspárja, s még fülében csengett egyik idős társuk félig-meddig irigykedő mondása, „ti akármit vesztek magatokra, mindig elegánsak vagytok”, s egyszer csak észrevette, hogy nem ad a külsejére, mint azelőtt, s már nem emlékezett arra sem, hogy került ki a közös hálószobából, hogy lett végleges helye, már jóval válásuk előtt, a dolgozószoba kanapéja.

Ült az esőtől nedves, moszatokkal benőtt kövön, s ha nem térítette volna el gondolatait az amfiteátrumra emlékeztető kőtömeg, akkor talán a mesterséges tóban fölsejlő szimbólumon töprengett volna, azon, hogy miként kerülnek az ember legszebb emlékei olyan mélyre, ahol mindent összeroppant, beiszapol, hordalékkal fed a hajdan kristálytisza hegyi patakból duzzasztott víztömeg.

Ült olyan egykedvű időtlenséggel körbevéve, amely a beletörődés, a megváltoztathatatlanba való belenyugvás ikerszava lehetett volna, ha állapotát ki tudta volna fejezni egyetlen igével, jelzővel vagy főnévvel. Esetleg fogalmak helyett egy tárggyal. Valami olyasmivel, ami egyenértékű lett volna az alkímisták által vágyott bölcsek kövével. Az Eggyel, amelyben viszont benne van az Egész, az Univerzum. Mert számára az idő és a tér egyetlen amorf érzéssé állt össze. Nem volt meghatározója sem egyik, sem másik, de, mert ebből az apátiából néha-néha mégis ki tudta mozdítani egy-egy nem várt érzés, nem került olyan mélyre, ahol a lét és halál közötti választás már csak egyetlen mozdulat dolga. Nem, nem akart öngyilkos lenni. Szemlélőjévé vált saját sorsának, s minél távolabb került a cselekvéstől, annál tisztábban látta, hogy csupán része, hangyaparány alkotója egy magányba kergetett társadalomnak. Nem volt egyedül. Milliók érezték ugyanazt a tehetetlenséget, de az emberből fogyasztóvá degradált tömeget alkalmatlannak tartotta arra, hogy még emberöltőkben mérhető időn belül újra közösséggé álljon össze.

A hajó hangjelzését hallotta. Nem kürt volt, s nem is autóduda. Inkább a régi gőzmozdonyok vidám füttyére emlékeztette, de nem akart ezzel a járattal, dolgavégezetlenül, visszafordulni. Abban reménykedett, hogy a háromnapos ünnep miatt lesznek még később is kiránduló csoportok, s nekiindult, hogy elérje az építménynek látszó kőrakást.

Elállt az eső, s két felhő között kisütött a nap. A sziklákon összegyűlt vízcseppek apró szivárványokkal színezték a törmeléket, s az ellenfénybe került épületféle ormán meglátta az imbolygó, karcsú füstöt, s most már biztos volt abban, amit csak sejtett: a kősvatagos fennsíkon él valaki.

Már azt is látta, hogy habarcs nélkül rakott fal van az épület körül, s nem tudta elképzelni sem, hogy a tengerészkapitánynak öltözött vízi targoncás vagy az idegenvezető miért nem említette, hogy ebben a kietlenségben lakik valaki. S mert nem volt azok közül való, aki a „hasznos a hasznosnak örül” alapon szimpátiát érzett volna mások magánya iránt, s mert alapvetően kíváncsi sem volt az előtte már-már kéznyújtásnyira lévő kunyhó emberére, beérte volna azzal, hogy

átlapozza, mint a mások által megfajtásra váró keresztretjvényt. Visszaindult, de valami kényszert érzett, hogy megforduljon, s mintha nem is telt volna el huszonhat esztendő, a fal nyílásából kilépett barna télikabátszerűségében, derekán a kötélből font övével, medvéjével az az ember.

Házasságuk elején sokszor beszéltek róla, a szerzetesről, s mintha számtani feladványt oldottak volna, próbálták kiszámítani, hogy hány éves lehet, mert hajdani tanítványairól ejtett néhány szót. Nem dicsekedve, csak mellékmondatként használva az olyan fordulatokat, hogy „a tanítványaimtól elvártam”, vagy más alkalommal, „az osztályomban történt” – mondta, s csak akkor engedte meg, hogy lefényképezzék, amikor már sátrat bontottak és indulásra készen elcsomagolták mindenüket.

Otthon, később, nem tudták kiszámítani az életkorát. Negyvenesnek nézték, de abból indultak ki, hogy ha fiatal, huszonöt körüli tanár lehetett a rendek felszámolásakor, akkor, az azóta eltelt negyven évvel összeadva, talán hatvanöt...

És most, a számított hatvanöthöz hozzáadott még huszonhatot, annyi esztendőt, amennyi találkozásuk óta eltelt, de az ember, a szerzetes nem lehetett nyolcvanöt éves – gondolta, s most sajnálta, hogy nem sikerült az a fénykép, amelyet a tekercs utolsó kockájára vettek fel búcsúzásukkor.

Azon a képen egy évszázados fenyő alatt állna, olyan mozdulattal, amellyel egyben féken tartotta a kíváncsiskodó medvét is, s most is úgy állt a kapu szerepét betöltő nyílásban, s mint egykor a patakparton, amikor a lány meghívta, ugyanúgy szólt rá a medvéjére.

– Hecc, vissza – s olyan legyintéssel kergette, mintha pofozni akarná, s a lomha állat két lábáról visszaereszkedett, s olyan sértetten tűnt el, mint azon a hajdani nyári napon.

Most az ember felé lépegetve a tarajos köveken eszébe jutott a medvebocs neve is.

– Sacinak hívta a medvét – jutott eszébe, s a fényképekre gondolt, amelyeket meg fog mutatni. Az alvó Sacit, a lány tenyeréből kockacukrot nyalogató képet, bár az ember nem akarta engedni, hogy túl közel menjenek a megtermett bocs-hoz, azt mondta, hogy a vadállat nem játékszer.

Eszébe jutott, hogy ott, a patak partján, amikor meglátta, arra a törökországi cigány medvetáncoltatóra gondolt, aki fél napig lázban tartotta a rockfesztivál sokezres közönségét, ahogy csörgődobjával táncoltatta a csontsovány állatot, míg meg nem érkeztek az állatkertiek, az állatvédők által mozgósított rendőrök, s most, ahogy közeledett a szerzetes felé, felvillantak azok az emlékképek, ahogy a soknapos eső után ugyanúgy cuppogtak a lépteik a híg sárban, mint a táncoló medve talpa, s mosolygott azon, hogy nem hagyhatták felismerhetetlenségig bemocskolt, puffadt vízihullára hasonlító cipőiket a sátor előtt, mert mindent loptak, mindent elemeltek szakosodott csapatok, ami nem volt bebetonozva, s az egész fesztivál alatt sátrukban gubbasztottak, mert nem tudtak a mocsárrá változott terepen a színpadok közelébe kerülni, s mert az sem volt, akire rábízhatták volna dolgaikat, sátruk őrzését.

Az ember közeledett, mosolytalan arcán is látni lehetett, hogy felismerte őt, pedig a sok-sok év alatt megsatnyult, s haja, amelyet akkor hosszúra hagyott, most éppen csak fedte fejét. Homloka felől kezdett kopaszodni, s bár nem foglal-

koztatta külsejének rohamos változása, tudta, hogy már csupán árnyéka annak a hajdan kisportolt, vidám kamasznak, akire buktak évfolyamtársnői, s aki ugyanúgy ismerte a pólómárkákat, mint az elektronika új és legújabb csodáit.

Most a medvét visszaparancsoló hang felidézte a vízesésnél töltött napokat, ahogy előkerültek a gyógynövények a háziszóttos kenderzsákokból, mert a rockkoncertet áztató apró szemű eső és az iszapbirkózó-aréna hasonlító nézőtérről behordott szenny miatt mindketten gyomorrontással, húlással kínlódtak, s a szerzetes füvek és gyökerek között válogatott.

– Nem is ebből adok – mondta, s a fenyves szélén mohafélét szedett, de előbb sárgás virágporát egy kartonlapra szórta. – Ez a korpafű – mondta. Aztán egészen halkán, mintha az nem is tartozna a fiatalokra, hozzátette – *lycopodium clavatum* a latin neve. Közvetlenül a sátor mellől olyan növényt húzott ki a földből, amelyről ők azt hitték, hogy vadtulipán, s igazából meg sem figyelték, mert mindent, ami zöld volt, fűnek, gyepnek neveztek, s a tulipánról hamar megtudták, hogy medvehagyma, s az ember kétszersültszeleteket kent be vele, azt mondta, hamarosan kutyabajuk sem lesz.

– Dicsértessék – köszönt rá az ember, s bár nem lehetett arcáról leolvasni, egészen biztos felismerte a jövevényben azt a sok év előtti fiút, akit ehető és mérges gombák jellemzőire tanított, s akinek arcáról a boldog szerelem fénye sugárzott azon a nyáron.

A medvét az épület mögé kergette, amely nem is házra, inkább kápolnafélére hasonlított csúcsíves ajtajával s az ugyanolyan formában rakott ablakával. Így nem is csodálkozott azon, hogy az ajtóval szemközt becsukható szárnyas oltárt látott. A hely ridegsége ellenére is megnyugtató volt, talán attól, hogy érezni lehetett, nem ideiglenes szállás. Talán akkor is itt élhetett, amikor a vízesésnél találkoztak, de akkor, ott a völgyben, nem sejtették, hogy a meredek, erdős oldal tetején kietlen kősvatag terül el, s most, hogy a víztározó szintje méterekre közelítette, s a kilátóhoz seregülő turisták, még ha messziről is, de zavarhatták magányát, még mindig itt lakott, talán ereje fogytán már nem gondolhatott új menedékre.

A ház fala mellől látta az északi völgyet, amelyet éppen úgy víz borított, mint a Hajnal-vize völgyét, s lassan felfogta, hogy az, ahol most áll, valójában egy félsziget, s hogy az a keskeny sziklahasadék, amely előtt kikötöttek, nem zárja a tengerként hullámzó tavat. Csupáncsak a zegzugosan kanyargó sziklafalak miatt nem láthatta a folytatást, s hogy a hajózhatatlan csatorna után, amely olyan volt, amilyennek Skandinávia fjordjait képzelte, még egy, a gát felőlinél is nagyobb vízfelületet takarnak a fától megkopaszított hegyek.

Amikor szeme megszokta a félhomályt, a kőpárkányon, amelyen a szárnyasoltár állt, egy csontból faragott gyertyatartó mellett meglátta azt a fényképet, amelyet a kölcsön kapott polaroid géppel készítettek. A lány és ő, előttük a fűben fekvő medve, s eszébe jutott, hogy milyen természetességgel, csodálkozás nélkül vette tudomásul akkor a szerzetes, hogy a kioldózár csattanó hangja után rögtön kilöki magából a szerkezetet a kész fényképet.

Nem tudott érzelmek nélkül ránézni a hajdani valóságnak erre a kimerevített pillanatára. Szinte érezte azt, amit azokon a felhőtlen napokon érzett, s orkándzsekije zsebéből elővette a medvés képet.

– Saci – mondta, mintegy magyarázva, hogy miért van itt, s a félszeg mozdulatban, ahogy felkínálta a levelezőlap méretű fotót, benne volt élete minden újkeletű esettségé, mint fuldokló kezében a szalmaszál, olyan lehetetlen látvány volt az előrenyújtott kézben fehér oldalát mutató lap.

– Ez már a Saci lánya – mondta az ember. – Sacit, több mint egy évtizede, lelőtte egy német bérvadász.

Nem beszélgettek, de a hallgatásuk mindent elmondott róluk.

A szerzetes nem kérdezett, ő pedig úgy érezte, hogy nincs is, amit mondjon, a magány ilyen mértani pontossággal kimért cellájában.

A magány szó jutott eszébe, de rájött, hogy tévedett. A nyugalom, a megfejthetlenség rejtélyét érezte a templomi csendben, s hirtelen megértette, hogy nem emlékei, nem a hiány fájdalma hozta vissza, hanem annak a bizonyossága, hogy túl a politikán, túl a szennyezett városokon, erdőkön és folyókon, az elpusztított közösségeken is túl, létezik egy hely, ahol megtalálhatná elveszített önmagát. Végtelen békét érzett magában és maga körül. S valahonnan távolról, talán éppen az oltár mellé helyezett fényképről meghallotta azt a hajdani hangot, a szerzetes hangját, ahogy búcsúzóul jobb kezét áldásra emelve mondja a távozók után:

– Pax vobiscum, béke veletek.